

Pro Hanhikivi ry
Laitatie 14,
86110 Parhalahden
pro.hanhikivi@omanetti.fi

8.12.2009

Euroopan komissio (Pääsihteeri)
Rue de la Loi/Wetstraat 200
B-1049 Bruxelles/Brussel
BELGIA
SG-PLAINTE@ec.europa.eu

KANTELU EUROOPAN KOMISSIOLLE

1. JOHDANTO

EY:n perustamissopimuksen mukaisesti Euroopan komissio on vastuussa sen varmistamisesta, että jäsenvaltiot soveltavat EU:n lainsäädäntöä moitteettomasti.

Suomessa on vireillä kolmen eri yhtiön hankkeet lisäydinvoiman rakentamiseksi. Fennovoiman Oy:n Suomen työ- ja elinkeinoministeriölle tammikuussa 2009 jättämässä periaatepäätöshakemuksessa (http://www.fennovoima.fi/userData/fennovoima/doc/PAP-materiaali/PAP_suomi_lowres.pdf) ydinvoimalaitokselle esitetään kolme vaihtoehtoista sijoituspaikkaa, joista yksi on Pohjois-Pohjanmaalla, Pyhäjoen kunnassa sijaitseva Hanhikivenniemi.

2. POHJOIS-POHJANMAAN MAAKUNTAKAAVA VS. YDINVOIMAMAAKUNTAKAAVA

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava on vahvistettu Suomen ympäristöministeriössä 17.2.2005 ja tullut lainvoimaiseksi korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen 25.8.2006. Maakuntakaavassa Hanhikiven niemen alueella korostuvat luonto- ja kulttuuriarvot sekä virkistyskäytön kehittäminen (<http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/index.php?902>). Vireillä oleva Hanhikiven ydinvoimamaakuntakaava (<http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/index.php?955>) on ristiriidassa Pohjois-Pohjanmaan maakuntasuunnitelman, maakuntaohjelman (<http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/index.php?1034>), energiastrategian (<http://www.pohjois-pohjanmaa.fi/file.php?1135>) ja voimassa olevan maakuntakaavan kanssa. Ydinvoimamaakuntakaavaehdotus on voimassa olevan maakuntakaavan Hanhikiven alueen kaavamerkintöjä koskevien suunnittelumääräysten ja EU:n luonto-, lintu- ja vesipuitteiden direktiivien vastainen.

2.1 VOIMASSA OLEVA MAAKUNTAKAAVA HANHIKIVEN ALUEELLA

2.1.1 Luonnonsuojelualue

Voimassa olevassa maakuntakaavassa Hanhikiven alueella Parhalahden-Syöläinlahden ja Heinikarinlammen luonnonsuojelualueet.

Suunnittelumääräys: *Alueen ja sen ympäristön maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa siten, ettei vaaranneta alueen suojelun tarkoitusta, vaan pyritään edistämään alueen luonnon monimuotoisuuden sekä alueiden välisten ekologisten yhteyksien säilymistä.*

2.1.2 Luonnon monikäyttöalue

Voimassa olevassa kaavassa koko Hanhikivenniemi.

Suunnittelumääräys: *Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota luontoalueiden virkistyskäyttömahdollisuuksien edistämiseen, niiden välisten reitistöjen muodostamiseen sekä maisema- ja ympäristöarvojen säilymiseen.*

2.1.3 Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue

Voimassa olevassa kaavassa keskeinen osa Hanhikivenniemeä.

Suunnittelumääräys: *Alueen maankäyttö tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että edistetään alueen monimuotoisuuden säilymistä. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee varmistaa, että suunniteltu maankäyttö ei vaaranna linnuston ja kasvien elinoloja.*

2.1.4 Maisemakallioalue

Voimassa olevassa kaavassa Hanhikiven ja Halkokarin sekä Kettukaaret-Mörönkallion valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet.

Suunnittelumääräys: *Merkinnällä osoitetaan luonnon- ja maisemansuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet.*

3. YDINVOIMAMAAKUNTAKAAVAN VAIKUTUKSEN HANHIKIVEN ALUEESEEN

3.1 VAIKUTUKSET MAA- JA KALLIOPERÄÄN JA PERÄMEREN VEDEN LAATUUN

Kaavaehdotuksessa ydinvoimala-alue sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaan Hanhikiven maisemakallioalueen keskeiselle osalle, joka pääosin siis tuhoutuisi. Mittavat maanrakennustyöt puolestaan hävittäisivät Hanhikiven yhtenäisen, monimuotoisen luonnon biotooppeja. Voimalaitoksen jäähdytysvesillä olisi Hanhikiven edustan merivettä lämmittävä vaikutus, joka aiheuttaisi EU:n vesipuidedirektiivin vastaisesti epäedullisia muutoksia veden rehevyytasoon, planktontuotantoon, kalastoon ja ranta- ja vesikasvillisuuteen.

3.2 VAIKUTUKSET KASVI- JA ELÄINLAJEIHIN, LUONNON MONIMUOTOISUUTEEN

3.2.1 Primäärisuknessiometsien merkitys

Maankohoamisrannikon primäärisuknession metsät ja niiden muodostamat suknessiosarjat on luokiteltu Suomessa äärimmäisen uhanalaiseksi (IUCN-luokitus: CR) luontotyyppiyhdistelmäksi eli kaikkein uhanalaisimpaan luokkaan. EU:n alueella luontotyyppiä esiintyy vain Suomessa ja Ruotsissa. Kyseinen luontotyyppi kuuluu EU:n luontodirektiivin (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta A:21.5.1992) liitteessä I lueteltuihin ensisijaisesti suojeltaviin luontotyyppisiin, jotka ovat uhanalaisia ja esiintyvät luontodirektiivin 2 artiklassa tarkoitetulla alueella, ja joiden suojelusta yhteisö (EU) on erityisvastuussa, kun otetaan huomioon niiden levinneisyysalueen osuus jäsenvaltion 2 artiklassa tarkoitetusta alueesta. Luontodirektiivin ensisijaisena tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Direktiivin liitteessä I on lueteltu yhteisön tärkeinä pitämät luontotyypit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita. Suojeltuja luontotyyppien esiintymiä on kuitenkin hyvin vähän.

Suomen uhanalaisten luontotyyppien arviointityössä primäärisuknessiometsien esiintymisalueen laajuudeksi Suomessa on arvioitu n. 240 km² (Raunio ym. 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008). Esiintymisalueen kehityssuunnaksi on arvioitu pienenevä suunta suoran ihmisvaikutuksen vuoksi (Ympäristöministeriö 2007. Suomen raportti Euroopan komissiolle EU:n luontodirektiivin toimeenpanosta kaudella 2001-2006.).

Näin ollen Hanhikiven alueella esiintyviä maankohoamisrannikon primäärisuknession metsiä ja niiden muodostamia suknessiosarjoja on pidettävä luontotyyppien säilymistä kannalta luontoarvoiltaan merkittävänä. Kaavaehdotuksessa mainitun vaikutusarvion mukaan Hanhikivenniemen alue muuttuisi ja alueen luonto pirstoutuisi ydinvoimalahankkeen myötä siten, että alueen merkitys maankohoamisrannikon katkeamattoman suknessiokehityksen mallina heikkenisi selvästi. Kaavaehdotus on siten EU:n luontodirektiivin vastainen.

3.2.2 Lintudirektiivin lajit

Hanhikiven alueella esiintyy pesimäaikana yhteensä yhdeksän EU:n lintudirektiivin (Neuvoston direktiivi 79/409/ETY luonnonvaraisten lintujen suojelusta A:2.4.1979) liitteen I mukaista lintulajia: laulujoutsen (*Cygnus cygnus*), mustakurkku-uikku (*Podiceps auritus*), pyy (*Bonasa bonasia*), teeri (*Tetrao tetrix*), ruskosuohaukka (*Circus aeruginosus*), kurki (*Grus grus*), liro (*Tringa glareola*), kalatiira (*Sterna hirundo*) ja lapintiira (*Sterna paradisae*). Lintudirektiivin liitteessä I mainittujen lajien elinympäristöä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajien säilyminen ja lisääntyminen niiden levinneisyysalueilla.

Lisäksi alueella pesii 13 Suomen kansainvälistä erityisvastuulajia (EVA): laulujoutsen (*Cygnus cygnus*), tavi (*Anas crecca*), haapana (*Anas penelope*), tukkasotka (*Aythya fuligula*), telkkä (*Bucephala clangula*), isokoskelo (*Mergus merganser*), tukkakoskelo (*Mergus serrator*), teeri (*Tetrao tetrix*), kuovi (*Numenius phaeopus*), valkoviklo (*Tringa nebularia*), liro (*Tringa glareola*), rantasipi (*Actitis hypoleucos*) ja kalatiira (*Sterna hirundo*). Alueella pesii mahdollisesti useampiakin lintudirektiivin ja EVA-luokittelun mukaisia lajeja, koska tehdyissä selvityksissä on huomioitu vain ne lajit, joiden pesimistä alueella voidaan pitää varmana. Suomen kansallisessa uhanalaisuusluokituksessa vaarantuneiksi (VU) luokiteltuja lajeja pesii Hanhikiven alueella 4 lajia, silmälläpidettäviksi luokiteltuja samoin 4 lajia. Lisäksi erittäin uhanalaiseksi (EN) luokiteltu mustapyrstökuiiri (*Limosa limosa*) esiintyy Hanhikiven atlasruudulla, mutta pesimäreviirit ilmeisesti sijaitsevat Hanhikiven eteläpuolella. Hanhikiven alueella

sijaitsee myös valtakunnallisesti arvokas, linnustollisesti merkittävä elinympäristökokonaisuus (FINIBA-aluenumero 810235), Hietakarinalahden-Takarannan lintualue.

Ydinvoimahankkeesta vastaavan yhtiön (Fennovoima) teettämän selvityksen (Pöyry 2008. Ydinvoimalaitoksen YVA, Pyhäjoki. Luontoselvitys ja luontovaikutusten arviointi) mukaan ydinvoimalaitoshankkeen rakentamisaikaiset vaikutuksen Hanhikiven alueen linnustoon voivat olla tilapäisesti merkittäviä aiheutuvan melun ja häiriön vuoksi. Direktiivilajien ohella vaikutukset kohdistuisivat myös EVA-lajeihin ja muuhun linnustoon. Hankkeen myötä Hanhikiven aluekokonaisuus muuttuisi suurelta osin rakennetuksi teollisuusalueeksi, mikä pirstoisi ekologisia yhteyksiä ja alentaisi alueen linnustollista merkittävyyttä yhtenäisenä kokonaisuutena. Lintujen muuttoreittien nähtävien poikkisuuntaiset, alueen matalan puuston yläpuolelle sijoittuvat voimajohdot aiheuttavat törmäysriskin. Tämä vaikuttaa mahdollisesti myös läheisen Natura-alueen (F1104201 Parhalampi-Syöläntinlahti ja Heinikarinalampi) arvoon linnustollisesti merkittävänä alueena.

Ydinvoimamaakuntakaava on ristiriidassa EU:n lintudirektiivin ja Hanhikiven alueen linnustollisten arvojen kanssa ja heikentäisi lintualueiden merkitystä ja alueen pesimä- ja muutonaikaisen linnuston säilymistä ja elinympäristöä.

3.2.3 Uhanalaiset putkilokasvilajit

Hanhikiven alueella esiintyy viisi uhanalaista kasvilajia: perämerenmaruna (*Artemisia campestris ssp. bottnica*), ahonoidanlukko (*Botrychium multifidum*), nelilehtivesikuusi (*Hippuris tetraphylla*), otalehtivita (*Potamogeton friesii*) ja ruijanesikko (*Primula nutans var. jokelae*). Osa uhanalaisista kasveista on luokiteltu kansallisen luonnonsuojelulain (1996/1096) 47 §:n nojalla erityisesti suojeltaviksi, jolloin lajien säilymiselle tärkeää esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Hanhikiven alueella esiintyy yksi tällainen kasvilaji, perämerenmaruna. Osa lajeista on luonnonsuojelulain 42 §:n nojalla rauhoitettuja. Lajin rauhoitus kieltää kasvin tai sen osien poimimisen tai hävittämisen. Hanhikiven uhanalaisista kasvilajeista rauhoitettuja on kolme: perämerenmaruna, nelilehtivesikuusi ja ruijanesikko. Suomen kansainvälisiä erityisvastuulajeja puolestaan ovat lajit, joiden säilymisessä Suomella voidaan katsoa olevan merkittävä kansainvälinen vastuu. Hanhikiven uhanalaisista kasvilajeista neljä on kansainvälisiä vastuulajeja: perämerenmaruna, ahonoidanlukko, nelilehtivesikuusi ja ruijanesikko.

EU:n luontodirektiivin liitteiden II ja IV lajit ovat EU:n tärkeinä pitämiä kasvilajeja. Liitteen II lajien suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita, liitteen IV lajit edellyttävät tiukkaa suojelua, mikä kasvilajien kohdalla tarkoittaa, että lajien esiintymispaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Luontodirektiivin liitteen IV lajeja Hanhikiven alueella esiintyy kolme: perämerenmaruna, nelilehtivesikuusi ja ruijanesikko.

Voimassa olevassa maakuntakaavassa Hanhikiven alueen keskeinen osa on rajattu merkinnällä "Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue", joka sisältää luontodirektiivin liitteen II/IV nojalla rauhoitettujen kasvilajien esiintymisalueita. Ydinvoimamaakuntakaavaehdotuksessa ei kuitenkaan ole selkeästi selostettu, kuinka direktiivilajien esiintymisaluiden säilyminen olisi ydinvoimalan, sataman sekä tie- ja sähkölinjauksien rakentamisalueilla turvattavissa. Kaavaehdotuksessa sen sijaan mainitaan, että ydinvoimalan lauhdevesien lämpökuorma voisi lisätä rantaniittyjen umpeenkasvua ja haitata uhanalaisten lajien säilymistä. Tutkimusten (mm. Merentutkimuslaitos 2007) mukaan on selvästi havaittavissa, että ydinvoimaloiden lämpimät lauhdevedet aiheuttavat ajoittain voimakkaita sinileväesiintymiä ja siten rehevöittävät vesiä. Tämä vaikuttaisi tuhoisasti nelilehtivesikuusen sekä myös ruijanesikon esiintymiseen, sillä rehevöittävät vedet nousevat tuulten ja ilmanpaineiden vaikutuksesta matalille rannoille, ruijanesikon kasvupaikoille. Valmisteilla olevan ydinvoimamaakuntakaavan voidaan siis sanoa vaarantavan alueen

monimuotoisuutta ja uhanalaisten kasvilajien esiintymien säilyvyyttä. Ydinvoimalahanke ja ydinvoimamaakuntakaavan ehdotus ovat näin ollen ristiriidassa EU:n luontodirektiivin kanssa.

3.2.4 Luonnonsuojelualueet, kansallisen luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset luontotyypit ja kansallisen metsälain 10 §:n mukaiset luontotyypit sekä geologisesti merkittävä kallioalue

Hanhikiven niemen alueella on myös useita kansallisen luonnonsuojelulain (1996/1096) 29 §:n mukaisia suojeltuja luontotyypppejä; merenrantaniittyjä ja dyynialue. Hanhikiven alueen lähiseudun merenrantaniityistä kolme on myös maakunnallisesti arvokkaita perinnemaisemakohteita (Takaranta, Juholanrannan niitty ja Maunuksen rantaniitty). Luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisiin luontotyypppeihin kuuluvia luonnontilaisia tai luontaiseen verrattavia alueita ei saa muuttaa niin, että luontotyypin ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu. Laaditun kaavaehdotuksen mukainen ydinvoimalaitosalueen rakentaminen vaikuttaisi kuitenkin useisiin laitosalueen välittömään läheisyyteen tai lauhdevesien lämpö- ja rehevöittämisvaikutuksen tai satama-alueen ruoppausvaikutuksen piiriin kuuluviin luonnonsuojelulain mukaisiin, suojeltuihin luontotyypppeihin niiden säilymistä heikentävästi.

Merkittävin suojeltuihin luontotyypppeihin ja Hanhikiven suojelualueisiin liittyvä haittavaikutus olisi luonnonkokonaisuuden pirstoutuminen, jonka seurauksena suojelualueiden ja suojeltavien luontotyyppien väliset ekologiset yhteydet heikkenisivät.

Hanhikiven alueella sijaitsee myös muutamia metsälain (1996/1093) 10 §:n mukaisia, metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä elinympäristöjä, mm. pienialaisia, luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia kallioita, kivikoita ja louhikoita sekä pienten lampien ympäristöjä, joiden säilyvyyden vaarantuminen heikentää osaltaan alueen ekologista monimuotoisuutta.

Kalliopohjainen ja osin moreenin peittämä Hanhikivenniemi on luokiteltu luonnon- ja maisemansuojelun kannalta valtakunnallisesti arvokkaaksi kallioalueeksi. Hanhikiven alue on geologisesti hyvin merkittävä ja maisemallisesti merkittävä (Husa ym. 2001. Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Pohjanmaalla. Alueelliset ympäristöjulkaisut 203. Suomen ympäristökeskus. Helsinki). Kaavaehdotuksen mukainen ydinvoimala-alue sijoittuisi valtakunnallisesti arvokkaan kallioalueen keskeiselle osalle, jolloin valtakunnallisesti ja geologisesti merkittäväksi todetun kallioalueen luonto- ja maisema-arvot suurelta osin häviäisivät.

3.2.5 Vaikutukset Natura-alueisiin

Ydinvoimamaakuntakaavaa varten tehdyn Natura-arvioinnin johtopäätöksen mukaisesti kaavaehdotus on laadittu olettaen, ettei sen toteutuminen aiheuttaisi ydinvoimala-alueen läheisille Natura-alueille (F1104201 Parhalampi-Syöläntinlahti-Heinikarinlampi) ”merkittäviä heikentäviä vaikutuksia”. Olennaisena vaikutusmahdollisuutena mainitaan kuitenkin Natura-alueella pesivien tai sen kautta muuttavien lintujen törmäysriski voimajohtolinjoihin. Ydinvoimamaakuntakaavaehdotuksen mukaisen ydinvoimalahankkeen ei voida katsoa edistävän Natura-alueiden suojelun perusteena olevien luontoarvojen säilymistä tai Natura-alueiden ja Hanhikivenniemen muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävien aluekokonaisuuksien välisen ekologisten yhteyksien säilymistä, mitkä voidaan katsoa aiheutuviksi haittavaikutuksiksi.

4. Ydinvoimalahankkeen ympäristövaikutusten arviointi (YVA)

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on lausunut (http://www.tem.fi/files/25360/Pohjois-Pohjanmaan_ymparistokeskuksen_lausunto_FPAP_27.11.2009.pdf) (Liite) Fennovoima Oy:n suunnitteleman ydinvoimalahankkeen YVA-menettelystä (<http://www.fennovoima.fi/hanke/hakemus-ja-yva-aineisto/yva-aineisto>) ja työ- ja elinkeinoministeriön vaatimuksesta tehtyjen lisäselvitysten (<http://www.fennovoima.fi/hanke/hakemus-ja-yva-aineisto/pap-aineistot/pap-lisaselvitykset>) johdosta seuraavaa:

”YVA-selostuksen ja tehtyjen lisäselvitysten aineistot osoittavat kuitenkin selvästi, että Hanhikiven alue on luontoarvojen kannalta erityisesti luontotyyppiensä ja linnustonsa ansiosta muita vaihtoehtoja paljon monipuolisempi ja arvokkaampi sekä siten myös herkempi ja alttiimpi häiriöille. Suuri rakennushanke aiheuttaa tällaisella alueella muihin paikkavaihtoehtoihin verrattuna syvällisemmät ja laajemmalle ulottuvat vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen.

Maankohoamisrannikon luontotyyppien monipuolinen ja runsas esiintyminen, uhanalaisten tyyppien suuri osuus sekä primäärisukessiometsien kehityssarja nostavat alueen merkityksen rannikon kärkekohteisiin. Hankkeen vaikutusalueella esiintyy huomattavan monimuotoinen, runsaslukuinen ja luonnonsuojelun kannalta arvokas linnusto, johon sisältyy joukko maamme uhanalaisimpia lintulajeja. Sijoituspaiikkoja vertailtaessa Hanhikiven alueen sijainti kansainvälisesti merkittäväällä muuttoreitillä, jota käyttävät muun muassa monet alueella runsaslukuisina tavattavat korkean törmäysriskin lajit, tulee myös ottaa keskeisesti huomioon. Lisäksi alue on valtakunnallisesti merkittävä muuttolintujen levähdys- ja kerääntymisalue.”

”Hanhikiven niemen edustan vesiluonto on karua ja vähälajista. Pehmeitä pohjia on vain matalilla, rantojen läheisillä alueilla. Lämpimät jäähdytysvedet nostavat kasviplanktonin tuotantoa lämpenevällä alueella ja vaikuttavat välillisesti myös pohjaeläimistöön. Yksivuotisten rihmalevien sekä lämmintä ja rehevyyttä suosivien vesikasvien määrä todennäköisesti lisääntyy erityisesti suojaisilla ranta-alueilla ja vastaavasti veden laadun suhteen vaateliaampien lajien määrä vähentyy. Jäähdytysvesien vaikutuksesta Hanhikiven niemen itäpuolisen Takarannan kasvillisuuden rakenne todennäköisesti muuttuu lämmintä ja rehevyyttä suosivien lajien suuntaan.”

”Hanhikiven edustan merialue vaikuttaa tehtyjen selvitysten perusteella edustavan harvinaisen hyvin säilynyttä Perämeren alkuperäistä kivikkoista, matalaa ja karua rannikkoa, jota rehevöityminen ja muu ihmistoiminta ei ole muuttanut. Tällaiset alueet ovat käyneet Perämerenkin rannikolla vähälukuisiksi.”

Yllä mainittuun lausuntoon ja sen pohjana olevaan aineistoon vedoten edelleen toteamme, ettei ydinvoimalaitoksen sijoittaminen Hanhikiven alueelle ole mahdollista rikkomatta sekä kansallista, että EU:n ympäristö- ja luonnonarvoja koskevaa lainsäädäntöä (luonto-, lintu- ja vesipuitedirektiivit).

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellä esitetyillä perusteluilla Pro Hanhikivi ry ja Raahen seudun luonnonystävät ry esittävät, että Euroopan komissio ottaa kantaa Fennovoima Oy:n ydinvoimalahankkeen lainmukaisuuteen ja muistuttaa Suomen hallitusta, eduskuntaa, työ- ja elinkeinoministeriötä, ympäristöministeriötä ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliittoa niiden velvoitteista noudattaa ja soveltaa EU:n lainsäädäntöä asianmukaisesti, koskien Fennovoima Oy:n ydinvoimalahankkeen etenemistä (periaatepäätös) ja Hanhikiven ydinvoimamaakuntakaavan valmistelua ja täytäntöönpanoa.